

ambas illa cognatio, ut Domini caro non solum de regia, verumetiam de sacerdotali stirpe propagaretur.

QUÆSTIO XLVIII.

INTER cætera quæ Jephthe mandat per nuntios regi filiorum Ammon, etiam hoc dicit: « Nonne quæcumque hæreditavit tibi Chamos deus tuus, hæc hæreditabis; et » omnia quæcumque hæreditavit Dominus Deus noster a » facie vestra, hæc hæreditabimus¹? » Quod quidam latini sic interpretandum putaverunt, ut dicerent: « Nonne quæcumque dedit tibi in hæreditatem Chamos Deus tuus, » hæc possidebis? » Ubi videri potest confirmasse Jephthe deum istum, qui vocatur Chamos, potuisse aliquid dare in hæreditatem cultoribus suis. Quidam vero sic habent, « Nonne quæcumque possedit Chamos deus tuus, hæc » possidebis? » Et hoc ita sonat, quasi aliquid potuerit possidere. An forte secundum hoc dictum est, quod sub Angelis constitutæ sunt gentes, juxta Canticum Moysi famuli Dei? Numquidnam ergo ille Angelus, sub quo erant filii Ammon, Chamos appellatus est? Quis hoc audeat affirmare, cum possit intelligi secundum ejus opinionem dictum, quia putabat deum suum hoc possidere, vel in possessionem sibi dedisse? Magis autem iste sensus elucet in iis verbis, quæ græcus habet, « Nonne quæcumque » hæreditavit tibi Chamos deus tuus, hæc hæreditabis? » ut in eo quod positum est, « Tibi intelligatur ita dictum, ac si diceretur: Sicut videtur tibi. Tibi enim hæreditavit qui hoc putas, non quod ille aliquid posset hæreditare. Denique in eo quod sequitur: « Et omnia quæcumque » hæreditavit Dominus Deus noster, » non dixit « Hæreditavit nobis, » tanquam diceret, « Sicut nobis videtur; »

¹ Judic. xi, 24. — ² Deut. xxxii, 8, juxta lxx.

sed vere hæreditavit, « A facie vestra, » quoniam abstulit ipsis, et his dedit: « Hæc, inquit, hæreditabimus. »

QUÆSTIO XLIX.

I. DE filia Jephthe quod eam pater in holocaustoma obtulit Deo¹; quoniam in bello voverat, si vicisset, eum se holocaustoma oblaturum, qui sibi de domo exiens occurrisset; quod cum vovisset, vicit; et occurrente sibi filia, quod voverat reddidit; solet esse magna et ad dijudicandum difficillima quæstio; quibusdam quid sibi hoc velit nosse cupientibus et pie quærentibus; quibusdam vero qui Scripturis his sanctis imperita impietate adversantur, hoc maxime in crimen vocantibus, quod Legis et Prophetarum Deus etiam humanis sacrificiis fuerit delectatus. Quorum calumniis sic primitus respondemus, ut Deum Legis et Prophetarum, atque ut expressius dicam, Deum Abraham et Deum Isaac et Deum Jacob nec illa sacrificia delectaverint, ubi pecorum holocausta offerebantur; sed quod significativa fuerint et quædam umbræ futurorum, res ipsas nobis quæ his sacrificiis significabantur, commendare voluisse: fuisse autem etiam istam utilem causam cur illa mutarentur, nec modo juberentur, imo prohiberentur offerri, ne vere secundum carnalem affectum talibus Deum delectari putaremus.

II. Sed utrum etiam humanis sacrificiis significari futura oportuerit, merito quæritur: non quod mortes hominum quandoque moriturorum in hac causa exhorrescere et formidare deberemus, si illi qui hæc de se fieri gratanter acciperent, in æternam remunerationem commendantur Deo: sed si hoc verum esset, hoc genus sacrificiorum Deo non displiceret: displicere autem Deo satis evidenter eadem Scriptura testatur. Nam cum omnia

¹ Judic. xi, 39.

primogenita sibi dicari, et sua esse voluerit, atque præceperit¹; redin. i tamen a se voluit primogenita hominum, ne immolandos Deo crederent filios suos, quos natos primitus suscepissent. Deinde hoc apertius ita loquitur, quod humana holocausta sic Deus improbet, ut prohibeat, detestans ea in aliis gentibus, et populo suo præcipiens ne audeat imitari: « Si autem, inquit, exterminaverit Dominus Deus tuus gentes, in quas tu intras » hæreditare terram eorum a conspectu tuo, et hæreditabis eos, et habitabis in terra eorum; attende tibi ipsi, » ne exquiras sequi eos, postquam exterminati fuerint a » facie tua, ne exquiras deos eorum dicens: Quemadmodum faciunt gentes diis suis, faciam et ego: non facies » ita Domino Deo tuo. Abominamenta enim quæ Dominus odit, fecerunt diis suis: quoniam et filios suos et » filias suas comburunt igni diis suis². »

III. Quid evidentius ostendi potest his sanctæ Scripturæ testimoniis, ut alia hujuscemodi omittam, quam Deum a quo hæc Scriptura humano generi contributa est, non solum non diligere, verumetiam odisse talia sacrificia, in quibus homines immolantur? Illa plane diligit et coronat, cum quisque justus iniquitatem patiens usque ad mortem pro veritate decertat, vel ab inimicis quos pro justitia offendit occiditur, retribuens eis bona pro malis, id est, pro odio dilectionem. Talem dicit Dominus sanguinem justum, a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ³. Præcipue autem quod sanguinem fudit ipse pro nobis, et sacrificium se ipsum obtulit Deo; sic utique obtulit, ut ab inimicis pro justitia occideretur: hunc imitata Martyrum millia usque ad mortem pro veritate certarunt, et ab inimicis sævientibus immolata sunt; de quibus dicit Scriptura: « Tanquam aurum in fornace probavit illos, et sicut

¹ Exod. xiii, 12, 13. — ² Deut. xii, 29-31. — ³ Matth. xxiii, 35.

» holocausti hostiam accepit illos¹. » Unde et Apostolus dicit: « Ego enim jam immolor². »

IV. Sed non sic Jephthe de filia fecit holocaustoma Domino; sed sicut præceptum fuerat pecora offerri, et prohibitum fuerat homines immolari. Magis hoc illi simile videtur quod fecit Abraham³, quod Dominus specialiter fieri præcepit, non generali lege ut talia sibi sacrificia fierent aliquando mandavit, imo etiam fieri omnino prohibuit. Distat itaque hoc quod Jephthe fecit a facto Abrahæ, quoniam ipse jussus obtulit filium: iste autem fecit quod et Lege vetabatur, et nullo speciali jubebatur imperio. Deinde non solum in sua Lege postea, verumetiam tunc Deus in ipso Abrahæ filio talibus sacrificiis quam non delectaretur ostendit; cum patrem cujus fidem jubendo probaverat, a filii tamen interfecione prohibuit, ac arietem, quo sacrificium licite secundum veterum congruam temporibus consuetudinem compleretur, apposuit.

V. Si autem hoc quemquam movet, quomodo pie crediderit Abraham Deum sacrificiis talibus delectari, si hæc illicite offeruntur Deo; et ideo putat recte credidisse etiam Jephthe quod tale sacrificium Deo posset esse acceptum: primo consideret aliud esse ultro vovere, aliud jubenti obtemperare. Non enim si aliquid præter morem in domo a domino institutum servo jubetur, atque id laudabili obedientia facit, ideo non est plectendus, si hoc facere sponte præsumpserit. Deinde habebat quod crederet Abraham, ut propter divinum imperium non parceret filio, non credens Deum tales victimas libenter accipere, sed hoc eum propterea jussisse, ut resuscitaret occisum, et hinc aliquid tanquam Deus sapiens demonstraret. Nam hoc de illo etiam in Epistola legitur, quæ inscribitur ad Hebræos⁴; et fides ejus, quia hoc de Deo crediderit,

¹ Sap. iii, 6. — ² 2 Tim. iv, 6. — ³ Gen. xxii. — ⁴ Hebr. xi, 37.

quod posset filium ejus suscitare, laudatur. Iste vero et Deo non jubente neque poscente, et contra legitimum ejus præceptum, ultro sacrificium vovit humanum. Sic enim scriptum est: « Et vovit Jephthe votum Domino, et » dixit: Si traditione tradideris mihi filios Ammon in » manu mea, et erit quicumque exierit de januis domus » meæ in obviam mihi, in revertendo me in pace a filiis » Ammon, et erit, Domino offeram eum holocaustoma¹. »

VI. Non utique his verbis pecus aliquod vovit, quod secundum Legem holocaustoma posset offerre. Neque enim est aut fuit consuetudinis, ut redeuntibus cum victoria de bello ducibus pecora occurrerent. Quantum autem attinet ad muta animalia, canes solent dominis blando famulatu alludentes currere in obviam: de quibus ille in suo voto cogitare non posset, ne in injuriam Dei aliquid, non solum illicitum, verumetiam contemptibile et secundum Legem immundum vovisse videretur. Nec ait, « Quodcumque exierit de januis domus meæ in obviam mihi, offeram illud holocaustoma; » sed ait: « Quicumque exierit » offeram eum: » ubi procul dubio nihil aliud quam hominem cogitavit; non tamen fortasse unicam filiam: quam illam in tanta paterna gloria quis posset anteire, nisi forte uxor? Nam quod non dixit, « Quæcumque, » sed « Quicumque exierit de januis domus meæ, » solet Scriptura masculinum genus pro quolibet sexu ponere: sicut de Abraham dictum est: « Surgens a mortuo²; » cum ejus uxor mortua fuisset.

VII. Quia ergo de hoc voto atque facto nihil videtur Scriptura judicasse, sicut de Abraham, quando filium jussus obtulit³, apertissime judicavit; sed tantummodo scriptum reliquisse legentibus judicandum, quemadmodum de facto Judæ filii Jacob, quando ad nurum quidem

¹ Jud. xi, 30, 31. — ² Gen. xxxiii, 3. — ³ Id. xxii, 16.

suam nesciens intravit, verum quantum in ipso fuerat fornicatus est, quia meretricem putavit, neque approbavit hoc Scriptura, neque reprobavit, sed justitia et lege Dei consulta æstimandum pensandumque dimisit¹: quia ergo de isto Jephthe facto in neutram partem sententiam Scriptura Dei protulit, ut noster intellectus in judicando exerceretur, possemus jam dicere Deo displicuisse tale votum, et ad illam perductum esse vindictam, ut patri potissimum filia unica occurreret: quod si sperasset atque voluisset, non continuo, ut eam vidit, scidisset vestimenta sua, et dixisset: « Heu me filia mea! impedisti me, » in offendiculum facta es in oculis meis². » Deinde sexaginta dierum tam longa dilatione data filiæ suæ Dominus ab unicæ charissimæ nece cum eum non prohibuerit, sicut prohibuit Abraham, donec perficiendo quod voverat se ipsum percuteret orbitate gravissima, Deum autem nequaquam hominis immolatione placaret: et ideo hujusmodi patri pœnam fuisse retributam, ne impunitum talis voti relinqueretur exemplum, ut aut magnum aliquid se vovere Deo putarent homines, cum victimas humanas voverent, et quod est horribilius, filiorum; aut non vera, sed potius simulata eadem vota essent, cum velut exemplo Abrahæ sperarent qui vovissent Deum prohibiturum talia vota compleri.

VIII. Possemus, inquam, hæc dicere, nisi ab ista sententia duo nos præcipue divinarum Scripturarum testimonia retardarent, ut hanc rem gestam et in libris tantæ auctoritatis memoriæ commendatam, diligentius quantum Dominus adjuvat, et cautius perscrutemur, ne in ullam partem judicium temerarium proferamus. Unum, quod in Epistola ad Hebræos iste Jephthe inter tales commemoratur, ut eum culpæ vereamur, ubi sic scriptum est: « Et quid

¹ Gen. xxxviii, 15. — ² Jud. xi, 35.

» adhuc dicam? Deficit enim me tempus enarrandi de » Gedeon, Barac, Samson, et Jephthe, et David, et Samuël, et Prophetis, qui per fidem vicerunt regna, » operantes justitiam consecuti sunt promissiones ¹. » Alterum, quod ubi de illo ista narrantur, quod tale voverit et impleverit votum, præmisit Scriptura dicens: « Et » factus est super Jephthe Spiritus Domini, et perrexit Galaad et Manasse, et transiit speculam Galaad, et de » specula Galaad ad trans filios Ammon, et votum vovit » Jephthe Domino ², » et cætera ad hoc ipsum votum pertinentia: ut omnia, quæ deinceps facta sunt, tanquam opera Spiritus Domini, qui super eum factus est, intelligenda videantur. Ista testimonia nos compellunt quærere potius cur factum sit, quam facile improbare quod factum est.

IX. Sed primo illud quod ex Epistola quæ ad Hebræos est, commemoravi, inter illos laudabiles viros qui ibidem recoluntur, non solum est Jephthe, verumetiam Gedeon, de quo similiter Scriptura dicit: « Spiritus Domini confortavit Gedeon ³: » et tamen ejus factum, quod de illo auro prædæ operatus est Ephud, et fornicatus est post illud omnis Israël ⁴, et factum est domui Gedeon in scandalum, non solum laudare non possumus; verumetiam quia Scriptura hic apertissime judicavit, reprobare minime dubitamus, nec tamen ex hoc ulla fit injuria Spiritui Domini, qui eum confortavit, ut hostes populi ejus tanta facilitate superaret. Cur ergo inter illos commemoratur, qui per fidem vicerunt regna, operantes justitiam, nisi quia sancta Scriptura quorum fidem atque justitiam veraciter laudat, non hinc impeditur eorum etiam peccata, si qua novit et oportere judicat, notare veraciter? Nam et in eo quod idem Gedeon signum petens, sicut ipse locu-

¹ Hebr. xi, 32, 33. — ² Judic. xi, 29. — ³ Id. vi, 34. — ⁴ Id. viii, 27.

tus est, tentavit in vellere ¹, nescio utrum non fuerit transgressus præceptum, quod scriptum est: « Non tentabis » Dominum Deum tuum ²: » verumtamen etiam in ejus tentatione Dominus quod prænuntiare volebat ostendit; in compluto scilicet vellere et area tota circumquaque sicca figurare primum populum Israël, ubi erant sancti cum gratia cœlesti, tanquam pluvia spiritali; et postea compluta area sicco vellere, figurare Ecclesiam toto orbe diffusam, habentem non in vellere tanquam in velamine, sed in aperto cœlestem gratiam, illo priore populo, velut ab ejusdem gratiæ rore alienato atque siccato. Nec tamen frustra inter fideles et operantes justitiam, propter bonam fidelemque vitam, in qua eum credendum est esse defunctum, tale in Epistola ad Hebræos meruit testimonium.

X. Utrum autem quia posteaquam dictum est, « Factus est super Jephthe Spiritus Domini, » ea secuta sunt, ut votum illud voveret, atque hostes vinceret, et quod voverat redderet, Spiritui Domini omnia deputanda sint, ut perinde habeatur et hoc sacrificium, tanquam id Dominus sicut Abrahæ fieri jusserit, non facile dixerim; cum utique de Gedeon possit hæc afferri differentia, quia post peccatum quod fecit, quando fecit Ephud post quod universus populus fornicatus est, nulla est ejus commemorata prosperitas: postea vero quam Jephthe votum vovit, illa est insignis ejus victoria consecuta propter quam adipiscendam voverat, et qua adepta quod voverat solvit. Rursus enim considerandum est, quia Gedeon, et si non posteaquam fecit Ephud, tamen posteaquam tentavit Dominum, quod utique peccatum est, magna strage hostibus cæsis atque superatis populo acquisivit salutem. Sic enim scriptum est: « Et dixit Gedeon ad Dominum: Non

¹ Judic. vi, 39. — ² Deut. vi, 16.

» irascatur indignatio tua in me, et loquar adhuc semel, » et tentabo adhuc semel in vellere, et cætera¹. » Iram quippe Dei metuebat, quia noverat tentando se peccare, quod Deus in Lege sua manifestissime prohibet. Hoc tamen peccatum ejus et mirabilis signi evidentia et magna victoriæ prosperitas liberationisque populi consecuta est. Jam enim Deus statuerat afflicto populo subvenire, atque hujus ducis, quem ad hoc opus assumpserat, utebatur animo non solum fideli et pio, verumetiam subdeficiente et delinquente, et ad prænuntianda quæ volebat, et complenda quæ dixerat.

XI. Non enim per istos tantum, qui etiamsi peccaverunt, inter justos tamen narrantur, sed etiam per ipsum Saülem omni modo reprobatum, multa Deus populo suo præstitit, in quem insilivit etiam Spiritus Dei, et prophetavit²; non cum juste ageret, sed cum in virum sanctum David innocentemque sæviret. Agit enim Spiritus Domini et per bonos et per malos, et per scientes et per nescientes, quod agendum novit, et statuit: qui etiam per Cai-pham acerrimum Domini persecutorem, nescientem quid dixerit, insignem protulit prophetiam, quod oporteret Christum mori pro gente³. Quis enim egit nisi Spiritus Domini, curans prænuntiare ventura, ut judici Gedeon tentare volenti Dominum, et non credenti quod ei fuerat per manum ejus de salute populi jam locutus, hoc potissimum de vellere prius compluto, postmodum sicco, et de area primum sicca⁴, postea rigata veniret in mentem? Ut quod subdefecit a fide, infirmitati ejus delictoque deputetur; quod vero etiam tali ejus animo ad hoc, quod generi humano significari oportebat, usus est Deus ad ejus intelligatur misericordiam et mirabilem providentiam pertinere.

¹ Judic. vi, 39. — ² 1 Reg. xix, 23. — ³ Joan. xi, 4. — ⁴ Judic. vi, 37-39.

XII. Si quis autem dicit, omnia scientem fecisse et dixisse Gedeon ex revelatione prophetica, ut per eum signa talia monstrarentur; nec defecisse a fide, et quod ei jam promiserat Dominus credidisse; sed actione prophetica in vellere voluisse tentare, atque ita illius tentationem fuisse inculpabilem, sicut dolum Jacob¹: et illud quod Domino ait; « Non irascatur indignatio tua in me², » non ideo dixisse quod iram ejus timeret, sed quod eum confideret non irasci, cum ea faceret, quæ Spiritu ejus dictante facienda esse tanquam propheta sentiret. Dicat ut videtur, dummodo illud quod de facto Ephud Scriptura ipsa culpavit, quod libet significet, non audeat excusare a peccato. Nam et illud quod trecenti viri ad signum crucis ipso numero pertinentes³, hydrias fictiles acceperunt, eisque ardentes faculas incluserunt, quibus hydriis fractis, repente lumina numerose micantia tantam hostium multitudinem terruerunt, tanquam ex suo arbitrio videretur fecisse Gedeon; non enim Scriptura dicit Dominum admonuisse ut hoc faceret: et tamen tam grande signum quis ejus animo atque consilio faciendum, nisi Dominus inspiravit? Qui præfiguravit sanctos suos thesaurum evangelici luminis in vasis fictilibus habituros, sicut Apostolus dicit; « Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus⁴, » quibus in passione martyrii tanquam vasculis fractis, major eorum gloriæ fulgor emicuit, quæ impios evangelicæ prædicationis inimicos inopinata illis Christi claritate superavit.

XIII. Seu ergo per scientes, seu per nescientes, præfigurationem prædicationemque futurorum Spiritus Domini prophetis temporibus operatus est: nec ideo peccata eorum dicendum est non fuisse peccata; quia et Deus, qui et malis nostris bene uti novit etiam ipsis eorum pec-

¹ Gen. xxvii, 15. — ² Judic. vi, 39. — ³ Id. vii, 16. — ⁴ 4 Cor. iv, 7.

catis usus est ad significanda quæ voluit. Proinde si propterea peccatum non fuit, sive cujuslibet necis humanæ, sive etiam parricidale sacrificium vel vovere, vel reddere, quia magnum aliquid et spiritale significavit; frustra Deus talia prohibuit, et se odisse testatus est; quoniam et illa quæ fieri jussit, utique ad aliquam significationem rerum spiritualium magnarumque referuntur. Cur ergo illa prohiberet, quandoquidem poterant propter eandem rerum eandem significationem, propter quam et ista licite fiebant nihilominus licite fieri: nisi quia nec tale aliquid significantia quale expedit credere, humana Deo sacrificia placuerunt, quando non pro justitia quisque ab inimicis, quia recte vivere voluit, aut peccare noluit, interimitur, sed homo ab homine tanquam electa hostia more pecoris immolatur?

XIV. Quid si, ait aliquis, quoniam pecorum victimæ jam eo ipso quo fuerant usitatæ, quamvis et ipsæ a recte intelligentibus ad significationem spiritualium referrentur, minus tamen faciebant intentos ad magnum sacramentum Christi et Ecclesiæ requirendum, propterea Deus re insigni et inopinata volens quasi dormientes hominum animos excitare, eo magis quo talia sibi sacrificia offerri voverat, curavit sibi ejusmodi aliquid offerendum, ut ipsa admiratio magnam gigneret quæstionem et magna quæstio ad perscrutandum magnum mysterium studium pie mentis erigeret, pie vero scrutans mens hominis altitudinem prophetiæ, velut hamo piscem Dominum Christum de profundo Scripturarum levaret? Huic nos rationi et considerationi non obsistimus. Sed alia quæstio est de animo voventis, alia de providentia Dei qualicumque animo ejus optime utentis. Quamobrem si Spiritus Domini, qui factus est super Jephthe, ut hoc voveret omnino præcepit, quod quidem Scriptura non aperuit; tamen si hoc ille præcepit, cujus non licet jussa contemnere, non solum insipientia

culpanda non est, verumetiam laudanda obedientia est. Hoc enim, etiamsi se homo ipse interimat, quod utique humana voluntate atque consilio facere nefas est, profecto intelligendum est obedienter fieri potius quam sceleste, si divinitus jussum est: de qua quæstione satis in primo libro de Civitate Dei disputavimus¹. Si autem Jephthe humanum secutus errorem, humanum sacrificium vovendum putavit, ejus quidem peccatum de unica filia jure punitum est, quod etiam ipse verbis suis satis videtur ostendere, ubi ait, « Heu me, filia mea, impedisti me, in of- » fendiculum facta es in oculis meis²: » discissis etiam vestimentis suis. Verumtamen etiam hic ejus error habet aliquam laudem fidei, qua Deum timuit, ut quod voverat redderet, nec divini in se judicii sententiam declinavit, sive sperans Deum prohibiturum, sicut fecit Abrahæ, sive ejus voluntatem etiam non prohibentis intellectam facere potius quam contemnere statuens.

XV. Quanquam et hic merito quæri potest, utrum verius intelligitur hoc Deum nolle fieri, et in eo potius Deo si non fieret, obediretur, quoniam hoc se nolle et in Abrahæ filio et in legitima prohibitione monstraverat. Verumtamen si propterea Jephthe non faceret, sibi potius in unica pepercisse, quam Dei voluntatem secutus esse videretur. Magis ergo intellexit in eo, quod ei filia occurrit, ultorem Deum, justæque poenæ se fideliter subdidit, timens sæviorem tanquam de tergiversatione vindictam. Credebat enim etiam bonæ et virginis animam filiæ bene recipi, quod non se ipsa voverat immolandam, sed voto et voluntati non restiterat patris, et Dei fuerat secuta judicium. Mors enim sicut nec sibi a quoquam sponte, nec cuiquam sponte inferenda est; ita Deo jubente recusanda non est, cujus constitutione quocumque temporis obeunda

¹ Vide lib. 1, cap. XXI de Civitate Dei. — ² Judic. XI, 35.

est : nec quisquam qui eam perpeti detrectat, ut omnino evitetur, sed tantummodo ut differatur, laborat. Hæc autem festinantibus nobis de prædicta quæstione satis esse utcumque discussa pro hac quidem parte visa sunt.

XVI. Nunc jam quid Spiritus Domini, sive per nescientem Jephthe, sive per scientem, sive per ejus imprudentiam, sive per obedientiam, sive per offensionem, sive per fidem, in hac re gesta præfiguraverit, quantum Deus adjuvat, requiramus, breviterque pandamus. Admonet enim nos et urget quodam modo iste sanctarum Scripturarum locus cogitare quemdam potentem virtute. Talis enim dicitur Jephthe, quod nomen interpretatur Aperiens. Dominus autem Christus, sicut indicat Evangelium, Discipulis suis aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas¹. Hunc Jephthe fratres ejus reprobaverunt, et de paterna domo expulerunt², objicientes ei, quod esset filius fornicariæ, tanquam ipsi essent de uxore legitima nati. Hoc etiam egerunt adversus Dominum principes sacerdotum et scribæ et pharisæi, qui de Legis observatione gloriari videbantur, tanquam ille solveret Legem, et ideo veluti non esset legitimus Filius. Et quanquam de sancta quidem Virgine corpus assumpserat, quod fidelibus notum est : tamen ejus mater quantum ad gentem pertinet, etiam illa judaïca Synagoga dici potest. Revolvat qui voluerit propheticos libros, et videat quoties, et quanta verbi severitate atque indignatione Domini, illa gens velut impudica mulier de suis fornicationibus arguatur. Unde est etiam illud in hoc libro recentissimum, vel cum post Ephud, quod fecit Gedeon, omnis Israël legitur fornicatus, vel quod abierunt post deos gentium, quibus erant circumdati³. Unde in illos divina ira commota est, ut per annos decem et octo contererentur a filiis Ammon. Sed numquid non ex eadem

¹ Luc. xxiv, 27. — ² Judic. xi, 2. — ³ Id. viii, 27, et x, 6.

gente Israël etiam illi nati erant sacerdotes et scribæ et pharisæi, quos in eis diximus fuisse præfiguratos, qui Jephthe, tanquam isti Dominum Christum, veluti non legitimum filium persecuti expulerunt? Sed in eo similitudo adumbrata est, quod isti, ut dixi, veluti Legis observatores eum qui contra præcepta Legis facere videbatur, tanquam legitimi non legitimum, jure sibi visi sunt ejecisse. Secundum hoc enim plebs illa dicta est fornicari, quod Legis præcepta non servans, tanquam viro non exhibebat fidem.

XVII. Sic autem scriptum est de Jephthe, « Et creverunt » filii uxoris, et ejecerunt Jephthe¹. » Verbum quod positum est, « creverunt, » significat in figura, prævaluerunt : quod in Judæis impletum est, qui prævaluerunt infirmitati Christi, quia ita voluit, ut ab eis quæ oportebat passione perferret; sicut hoc idem significans Jacob prævaluit Angelo, cum quo ut id ipsum portenderet luctabatur². Dixerunt ergo ad Jephthe, « Non hæreditabis in domo patris » nostri, quoniam filius mulieris fornicariæ tu³. » Tanquam dicerent quod Evangelium loquitur : « Non est iste » homo a Deo qui sic solvit sabbatum⁴. » Se autem velut jactantes legitimos filios Domino dixerunt : « Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus Deum⁵. » « Et fugit Jephthe a facie fratrum suorum, et habitavit in » terra Tob. » Fugit, quoniam se quantus esset abscondit : Fugit, quoniam eos sævientes latuit : « Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent⁶. » Fugit, quoniam morientis infirmitatem viderunt, virtutem autem resurgentis non viderunt. Habitavit autem in terra bona, vel ut expressius dicamus, opima. Quod enim græce *ἀράβιον* hoc latine opimum dicitur ; id autem inter-

¹ Judic. xi, 2. — ² Gen. xxxii, 24. — ³ Judic. i, 2. — ⁴ Joan. ix, 16. — ⁵ Judic. xi, 3. — ⁶ 1 Cor. ii, 8.